

Tradicionalna poslanica Sindikata Glosa ob Prešernovem dnevu

'30 let'

Tokratno pismo ni v duhu časa novega koronavirusa in koronavirusne bolezni devetnajst. V teh vsebinah in zagatah smo že leto in dan, naj to razčlenjujejo drugi, mi pravimo le: glavo gor, pamet v roké, odprimo vrata kulturi, negujmo naravo, vživimo se v sobitja, ki so manj srečna od nas, svoje največje bogastvo pa našenimo v vrtce in šole vseh triad in stopenj, da ustavimo segregacijo, alienacijo in dehumanizacijo! Sicer utegne naša domovina, ki letos praznuje biserno obletnico rojstva, tenkó piskati, smaragdni jubilej utegne biti klavrn, zatega morda niti ne dočakamo.

Nas pa v teh dneh opominjajo besede, ki so v mesecu slovenskega kulturnega praznika pred natanko tremi desetletji ter tudi kakšno leto kasneje vzniknile izpod peresa dramskega igralca in prvega Glosinega predsednika in ki so zlahka tudi naše letošnje sporočilo urbi et orbi. Zaradi države mačehe je bila kultura v krizi tedaj in je v krizi sedaj, politika ji do danes ni bila zmožna priznati položaja, ki ji pritiče in ki si ga zasluži. Zapis Rajka Stuparja Kulturnik, kdo bo tebe branil?! je hkrati preteklik, sedanjik in prihodnjik.

Komaj tretjina kulturnikov se je vključila v sindikat. Mar to pomeni, da se delavci v kulturi počutijo dovolj varne in sindikata ne potrebujejo? Sta drugi dve tretjini prepričani, da se bo mogoče večno greti v naročju ministrstva? Ker gre za večino iz državnega kapitola, človek pomisli, da je vzrok v državotvornosti in poudarjenem centralizmu, ki prežemata sleherni potezo vlade. Privilegiranim to seveda gódi, s prilivom narodovega kapitala bodo potegnili največje koristi. Kulturnemu ustvarjalcu, ki nima ne časa ne volje ne interesa boriti se za ljubi kruhek, zato ustreza, da je v koritu. Z znatnimi možnostmi, da bo nekaj odrinjenega zadostilo tudi njemu. Ne zavedajoč se svojega novega statusa. Piščanec med mendrajočimi svinjskimi parklji. Perjad, ki ima na razpolago zgolj čivkanje.

Mnogi se tega že zavedajo. Toda odpor do sindikata je še zmeraj živ. Tistega sindikata, ki je kvečjemu ponujal ozimnice in organiziral kakšen izlet. Mnogi so se spraševali, čemu se sindikat delavcev v kulturi ne odcepi od Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, boljševidične utrdbe? Kulturniki so tisti, ki so sprožili demokratične procese v Sloveniji, in tako ni naravno, da vztrajajo v starorežimskem okolju. Ob tem mnogi ne vedo,

ka se je s sindikalizmom v resnici dogajalo, marsikdo misli, da sindikat načenja erozija, a to pade na njegovo vest. V sindikatu in Zvezi kulturniki ostajamo zaradi dobrega programa, zahtevamo pa tudi servis in organiziranje vsega delavstva. Vodstvo sindikata delavcev v kulturi so skrbele še druge pomembne reči: kolektivna pogodba za družbene dejavnosti je končno na top listi, ko bo sklenjena, niti kulturno ministrstvo ne bo več moglo molčati. Kolektivno pogodbo za področje kulture je pripravil sindikat in primorano bo z njim sestati za mizo.

Sindikat delavcev v kulturi se je s svojimi člani na skupščini preoblikoval v modernejše in prožnejše združenje. Odpravil je vertikalno-piramidalno formacijo. Najbolj naravno bi bilo združevanje vseh delavcev vseh družbenih dejavnosti in njihovih sindikatov, saj jih v to silijo sorodni problemi.

***Slep je, kdor se s petjam vkvarja,
Kranjec moj mu osle kaže,
pevcu vedno sreča laže,
on živi, vmrjè brez dnarja.***

***/dr. Fr. Prešeren, 1832
- prva glosa v slovenščini/***

Sindikat mora nujno biti opozicija oblasti in obenem njen trdi sogovornik. Oblast, ki se ne boji sindikata, je totalitarna, sindikat, ki oblasti dvóri, pa je hlapec. Sindikalni poverjeniki/zaupniki, sestavljajoč skupščino, so odslej nosilci in voditelji sindikalnega gibanja v kulturi in nasploh. Pričakovati je težave zlasti v posameznih branžah in cehih, in domišljati si je, da so velike hiše harmonične celote ter delavci v njih enakopravni in enako zadovoljni. Prav zato bo delavec moral odločno uveljavljati pravice, ki mu pripadajo iz dela, skozi svojo močno stanovsko organizacijo, ki jo bo vodil in širil sindikalni zaupnik, imenovan od delavcev, povezanih na ravni enega ali več zavodov. Pravice delavca in človeka niso podarjene, zanje smo se dolžni boriti skupaj in vsak posebej.

Tudi samostojnost in neodvisnost naše države sta bili izborjeni. Če zapišeš, da je bilo ob koncu sedemdesetih let dvajsetega stoletja govoriti o samostojnosti Slovenije kakor gledati v zvezde, ima to pridih vznesenosti. In kultura je po svojem bistvu bližje zvezdam kot Zemlji. Sloveška kultura se je tedaj precejala skozi parlamentarni sistem tako, da se je za finančno pomoč drža-

ve potegovala znotraj Kulturne skupnosti Slovenije. Precej se je dalo potegniti iz naslova slabše razvitih in obmejnih območij, v lendavskem in koprskem delu na račun madžarske in italijanske manjšine, dvojezičnosti.

Slovenijo je kot državo udejanjila najprej zavest naroda skozi kulturo in šele zatem vojska. Kulturnemu ministru Rudiju Šeligu je Stupar mnogo kasneje nekoliko očitajoče navrgel, da bi bili dolžni tedaj, ko smo jo snovali, v ustavo zapisati, da je kultura državotvorna in bi morala imeti v družbi privilegirani položaj, nad inštitucijami državne prisile. Zmignil je z rameni, češ, smo pač zamudili, ničesar več se ne da storiti, kultura ima svoje ministrstvo, in to v primerjavi z drugimi državami ni mačji kašelj.

Toda z državo in njenim ministrstvom je kakor z materjo, ki rodi kup otrok, in tisti zadnji, deseti, mora s trebuhom za kruhom. Še več, novopečeni uradniki, klonirani v zahodni civilizaciji gigantskih profitnih združb, presajajo njihove vzorce v našo mlado Slovenijo, kakor bi ne šlo za lasten dom. Zato moramo za sonaraven razvoj kulture in za ubranitev delavcev v kulturi uporabiti vsa sredstva, tudi sindikalni boj! Kulturniki bi bili drugače zgolj in samo konjunktorno blago na majhnem in revnem kulturnem trgu. Ta bi bil brez države, brez javnega in dobrega, sila skromen – če bi sploh bil ... Kulturo kot desetnico izrivajo bratje ob žlici in skledi v državi, ki grozi celo s posvojitvijo kakšnega požrešnega pastorka. Ta ti bo sesal narodni prihodek, te spodžiral in spravil na boben.

To je sicer druga zgodba – z žalostnim koncem za kulturo, narod, državo. S kulturo pa je tako, da svojega pravega nacionalnega programa nima in ga, kot kaže, še dolgo ne bo imela. Spolzko pot, po kateri se prebija kultura, je potrebno trdneje tlakovati!

Kaj so slovenski politiki naredili v vsem tem dolgem času? Kdaj bodo poskrbeli za spoštljivo obravnavo vseh vrst in oblik kulture? Kdaj ji bodo zagotovili polno in človeka vredno financiranje? Kako je mogoče, da je pričujoče besedilo še po toliko letih sveže in aktualno, kot bi bilo pisano danes? Kako je mogoče, da se preteklost zrcali v sedanjost z istovrstno ali še hujšo brutalnostjo? Kako je mogoče, da država svoje kulture skozi vsa ta desetletja ni dojela, ne dojema in ne bo dojela kot temelja narodove samobitnosti?

Mitja Suštar, predsednik